

Тож, якщо ви читаете ці слова в пролозі до моєї книжки, знайте: вона вийшла завдяки тому, що я стримав обіцянку комусь там, угорі чи внизу. Ну і, що я, швидше за все, вижив.

Я змінив окремі деталі, певні імена, свідомо не назвав або переінакшив місця подій, але суть поставився зберегти безжально чесною, безжально насамперед до себе.

Якщо десь у книжці вам щось видається перебільшенням, будьте певні, що я частіше недоговорював, аніж згущував фарби, і робив це бодай тому, що не хотів лякати маму, яка навіть зараз, коли я пишу ці рядки, не знає, що я служу у Збройних силах України й воюю проти російських окупантів. Я побоювався, що її серце може не впоратися з такою лячною новиною, а моя добра сестра та інші рідні й близькі допомогли приховати від мами факт моєї участі в бойових діях.

І хай будуть прокляті всі, хто розпочинає війни, хоч би якими справедливими ці війни їм здавалися. Усі без винятку зачинателі будь-якої без винятку війни — горіть у вічному пекельному вогні.

*Старший стрілець 2-го відділення
1-го взводу 3-ї роти окремого
батальйону Збройних сил України
солдат Павло Паштет Белянський*

Травень 2023 року

Київ

1

ТАНЯ ТИГРА

ПРИЧИНИ

Для життя у сорокарічної Тані було три причини — син, чоловік і кафе в невеликому прибережному містечку. Усіх їх без винятку вона створила у своїй долі за власним бажанням, і сама ж із відчайдушною рішучістю щодня намагалася в них розібратися. Розбиралася Таня, щоправда, на свій особливий штиб, тож причини не тільки не ставали зрозумілішими, а й множили проблеми, що виникали через них. Проблеми вранці підіймали її з незручного продавленого дивана і змушували з люттю терти шкіру мочалкою під душевим дощем, після чого, стоячи на кухні, одним швидким ковтком випивати чашку кави без цукру і з героїчною приреченістю кидатися в новий день розв'язувати поточні завдання. Манера розв'язання раз у раз зберігалася незмінною, відповідно, проблем тільки більшало. Натомість щоранку Таня знала, заради чого вона прокидається під настирливе терликання будильника.

— Може, я тебе не люблю? — вголос розмірковував чоловік. Він ліниво кутив, лежачи на дивані й спостерігаючи, як біля відчинених стулок шафи вдягалася Таня — скромний ліфчик, простацькі труси, об'ємні спортивні штани, безформний светр із капюшоном. Танина щупла хлоп'яча фігура квапливо

ховалася в одяг непомітного мишачого кольору. Ранній зимовий день чорнів за вікном, з повільною нехиттю сіріючи. Апельсинове світло самотньої коридорної лампочки робило ранкову темряву ще гущішою. Дзюрчала вода в бачку унітаза.

— Ти себе любиш, — не обертаючись відповідала Таня.

— Само собою, дурненька. Основа гармонійного розвитку особистості — прийняти й полюбити себе. Але де тобі розібратися навіть у таких простих речах із твоєю надзвичайно середньою освітою, — чоловік видихав дим у бабусину люстру з потемнілими від часу дерев'яними завитками. Чоловік працював «менеджером роздрібної реалізації у фірмовому салоні іноземної компанії, що спеціалізується на розробці та розміщенні систем підтримання параметрів повітря в закритих приміщеннях», як волів говорити про себе він сам. Таня резюмувала коротше — торгував кондиціонерами в ларьку навпроти входу до центрального ринку.

— Ти просто не здатна усвідомити всю важливість моєї роботи, що, втім, не дивно, — зазвичай зауважував чоловік тоном, яким демонстративно здорові лікарі розмовляють із невиліковно хворими пацієнтами. — На п'ятому десятку тобі варто б уже змиритися і приймати свій рівень розвитку без завищених очікувань.

— Купи клапан для унітаза, — кричала Таня з коридору, натягуючи кросівки. — Другий тиждень бачок тече.

На її крик зі своєї кімнати з'являвся заспаний син, видовжено-плоский і м'ятий, як більшість тринадцятирічних підлітків.

— У мене немає грошей, — відгукувався з дивана чоловік.

Грошей має бути достатньо — любив він повторювати. Але в тебе їх ніколи немає — боязко докоряла Таня. Цього достатньо, щоб почуватися людиною, а не крадієм чи підлабузником — відповідав чоловік. На роботу йому було на десяту ранку. Пізній підйом заохочує до повчального тону.

Таня, вже взута, йшла до кімнати, на ходу дістаючи гаманець із потертого спортивного рюкзака.

— Тобі варто було б носити дамську сумочку, — чоловік тягнувся і гасив недопалок у попільничці на приліжковій тумбочці, однолітці люстри. — Все більше будеш схожа на жінку.

— Я носила б. Якби ти мені її подарував.

— Я тобі дарував. Зимову шапку. Але ти її кудись засунула. А шапку, між іншим, вибирала моя мама.

Таня простягала чоловікові кілька купюр і поспішала на вихід. У кишені першим дзвінком уже вібрував телефон.

— Я сьогодні знову без обіду? — з похмурою трагічністю уточнював у коридорі син.

— Поїси в їдальні. Я ж оплатила шкільні обіди на місяць наперед.

— У їдальні їдять тільки лохи.

— Мені на наступний місяць відмовитися від обідів?

— Звісно. Нехай уся школа знає, що ми — ніщоброди. За обіди заплатити не можемо.

— Так не можна. Я гроші не маю, ти вже дорослий і маєш розуміти. Є таке слово — відповідальність.

— Не хочеш давати бабки — не давай. Тільки мораль читати не треба.

Син грюкав дверима. Невгамовний телефон нетерпляче тремтів у кишені. Таня, чортыхаючись, із сумнівом оглядала вміст гаманця.

— Кир... Кирюшо. Кирило!

— Ну? — похмуро через зачинені двері, з невмілою спробою здаватися байдужим.

— Візьми гроші.

— Не треба.

— Взагалі-то я поспішаю. Відчини.

— Ну що? — із бундючним невдоволенням нарешті з'являвся у дверях син.

— Ось гроші. Візьми. Інакше навіщо я цим усім займаюся.

— Саме так. Якщо бабок все одно постійно немає, навіщо ти цим усім займаєшся? — син ніби знехотя вискубував купюру з Таниних пальців і розчинявся в темряві своєї кімнати. У спальні натужно реготав чоловік. Телефон у кишені смикався і вкотре починав тремтіти.

— Алло, Тетяно! Я не розумію, кому потрібен літній майданчик біля кафе, вам чи мені? — кипіло телефонне обурення, і знову знайома інтонація пихатого невдоволення, цього разу жіночого.

— Я, так, звичайно, — бубоніла Таня. — Я вже в ліфті, може пропасти зв'язок.

— У нас сьогодні незаплановані, але важливі гості, — помічниця голови обласної адміністрації з чиновницькою великодушністю не перешкоджала Тетяні бути корисною. — Потрібно нагодувати дванадцять осіб — смачно, швидко, коротше, як ви вмієте. А ми врахуємо... при нагоді.

— Я саме про «врахуємо». З грошима зараз, самі розумієте, не сезон, виторги смішні, хоч плач. І офіціантки немає, адже, самі розумієте, не сезон, — мляво відмовлялася Таня.

— Я рішуче не розумію, вам потрібен літній майданчик?

— Мені, звісно. Я, так. Я що ж. Я, мабуть, сама й обслужу, і взагалі.

— Добре. Що ми щодо вас не помилилися.

Старенький дизельний «опель» із першого разу ніколи не заводився, але врешті здригався, гарчав і торохтів мотором так, наче під капотом пересипали з відра у відро купу залізних уламків. Поки двигун прогрівався, Таня шкребла пластиковим совком лобове скло, звично не помічаючи, як мерзнуть пальці.

Новий дзвінок.

— Алло, Танько, ти курей братимеш?

— Знову прострочка?

— Зате ціна навпіл. Ну, як знаеш.

— Та їду я, їду. Скоро буду.

З під'їзду панельної дев'ятиповерхівки стрімкий лабрадор витягнув на повідку напівсонного чоловіка у виступцях і пуховику на голе тіло. Таня теж колись хотіла собаку. А ще — коктейльну сукню, татуювання тигриці й відпустку тижні на два, ну хоча б днів на десять. Одного разу навіть чоловікові наважилася натякнути. Про самого лише собаку. Чоловік довго й натужно реготав, заглитнувся слиною і, прокашлявшись, заборонив навіть мріяти.

Таня ні про що й не мріяла.

Того ж ранку...

Таня чітко, як більшість жителів України, запам'ятала той ранок.

Прокинулася раніше будильника. Тихо, щоб нікого не потурбувати, одягнулася і вислизнула на вулицю. Посиділа в машині, поки прогрівався двигун.

Від районного центру, де жила Таня з сім'єю, до прибережного містечка — близько ста кілометрів

або година за кермом старенького дизельного «опеля». Тут, біля краю іржавої піщаної коси, яку обмацували йодисті хвилі Каховського водосховища, завмер на пагорбі акваріум Таниного кафе. Металопластикова скляшка з пічною трубою і вицвілою вивіскою. Оберемки польових трав по стелі, щоб закрити поруділий дешевий пластик, Таня накосила власноруч, нав'язала в снопи й прикрутила дротом, вийшло степове небо, пахуче і кілке. Старі, майже старовинні столи та стільці, зібрані Танею по сусідах і знайомих, знайдені серед чужого гаражного мотлоху, відчищені її руками, відмиті й полагоджені. Глечики, горщики, амфори, керамічні черепки на саморобних дерев'яних полицях. Рибальські сітки фіранок. Місцеві називали кафе — гніздо. Таня виправляла лагідно — гніздечко. Влітку, у пляжний сезон, відвідувачів вистачало, люди любили місце за нажористі порції, помірні ціни, затишок і вид на водну далечінь.

Тані раптом здалося, що в бік водосховища вона їде сама. Ні попутних машин на дорозі, ні рейсових маршруток, тільки назустріч поспішали легковики, набиті людьми та речами, і повільно котилися похмури військові вантажівки.

Кафе колись належало Таниній шкільній подрузі, але та кілька років тому вирішила емігрувати чи то в Іспанію, чи то в Італію, і запропонувала викупити бізнес.

— Ти знаєш, я обманювати не буду, — довірливим тоном повідомила подруга, сидячи на Таниній кухні та підливаючи вино в келихи. — Я думала просто взяти кафе й продати. Але своїм реальний бізнес залишити — це ж як... ну, як добра справа. Типу братньої

допомоги. І гроші попрошу помірні. І вкладатися вже не треба — все налагоджено, все працює. Ти тільки уяви.

І Таня уявила.

Як вона в легкій ситцевій сукні, простій та елегантній, виходить у залу до усміхнених гостей — як вам у нас, чи все сподобалося, о так, чудовий заклад, спасибі, скуштуйте еклери, вони сьогодні особливо вдалилися нашому кондитерові, а потім шеф-кухар виносить особисто їй якусь надзвичайну страву з назвою, яку з першого разу і не вимовити, а запам'ятати — годі й думати, неодмінно французькою, щоб говорилося в ніс, і вона, Тетяна, за своїм столиком, де зазвичай полюбляє обідати, коли сонце ближче до обрію і не таке нещадне, і келих білого вина холодить пальці, і столове наряддя виблискує на білосніжній скатертині, і річка перебирає біля берега камінці, наче чотки, — пам'ятаєш, ми тут учора приємно повечеряли, то он сидить господиня, де, та он там, така цікава, і приїжджий курортник, столична знаменитість, а як же, озирається на неї та шукає привід заговорити першим, і...

— І одна витяжка грошей таку купу коштує — просто жах. — Подруга розмахувала руками, наче намагаючись охопити обсяг своїх капіталовкладень. — І пляж. Ти коли востаннє на пляжі була? Отож-бо. А платитимеш мені частинами.

— Безглуздість. Чи не забагато ти готова викласти, щоб укотре переконатися в тому, що всі й так давно про тебе знають? — Здіймав брови чоловік і драгував жорстокою жалістю. — У тебе немає жодного хисту. Усе, що ти робиш, — нікому не потрібно. Та й ти сама, кому ти потрібна, крім мене?

Може, якби чоловік був не так категорично впевнений у її провалі, вона б і не наважилася.